

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

(pag. 2)

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Inleiding LEGO

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Veel profit en non-profit organisaties werken aan een gezonde leefomgeving. Dat doen zij vanuit hun eigen vakgebied, belangen en doelen.

De gemeenten en provincies zijn aanzet bij de inrichting van gezonde aantrekkelijke steden en dorpen, en het meenemen van gezondheid in het ruimtelijk beleid. Landelijke kaders hierbij zijn de Omgevingswet, Wet Publieke Gezondheid, de landelijke nota Gezondheidsbeleid, het Nationaal Preventieakkoord, het Sportakkoord en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). In de landelijke nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 staan twee leidende ambities voor de gezonde leefomgeving:

- In 2024 is gezondheid een vast onderdeel van de belangenafweging in het ruimtelijk beleid.
- In 2024 creëren we bij landelijke en decentrale beleidsontwikkeling meer verbinding tussen het fysieke en het sociale beleidsdomein.

Mede gezien deze ambities heeft het ministerie van VWS het RIVM (zowel de domeinen infectieziekte, milieu als volksgezondheid) opdracht gegeven een analyse uit te voeren met de volgende vraag:

Welke integrale kennis en ondersteuning zijn nodig voor een gezondheidsbevorderende en -beschermende leefomgeving op lokaal en regionaal niveau?

In 'LEGO: bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid' beantwoorden we deze vraag. Hierbij combineren we de resultaten uit vier onderzoeken: actorenanalyse op landelijk, regionaal en lokaal niveau; aanbodanalyse van kennisproducten (met name van RIVM); behoeften van actoren aan integrale kennis en ondersteuning; en pilots in vijf gemeenten. De focus ligt op het gemeentelijke niveau. Tussentijdse bevindingen zijn meegenomen in een kamerbrief (d.d. 16-04-2021) over een gezonde groene leefomgeving.

In deze rapportage staan de vier belangrijkste conclusies. Per conclusie dragen we 'bouwstenen' (denkrichtingen) aan voor nationaal, regionaal en lokaal beleid. Het zijn denkrichtingen voor het ministerie van VWS voor een visie op kennisontwikkeling,

kennisbundeling en kennisdeling. De bouwstenen dragen bij aan de ambities voor een gezonde leefomgeving uit de landelijke nota gezondheidsbeleid. In het programma 'gezonde en groene leefomgeving' worden de bouwstenen met betrokken partijen verder uitgewerkt.

Met het **fysieke domein** bedoelen we het terrein van de ruimtelijke ordening, infrastructuur, het milieu en volkshuisvesting. Het gaat dan om professionals die zich bezighouden met het ontwerp en de inrichting van de fysieke leefomgeving, maar ook met de processen daaromheen zoals met omgevingsvisies en -plannen, vergunningen, gebiedsinrichting.

Onder het **sociale domein** verstaan we professionals en organisaties die zich bezighouden met publieke gezondheid, zorg, welzijn, onderwijs en opvoeding. Al dan niet in combinatie met aandachtsgebieden zoals inclusie, participatie, sport en armoedebestrijding.

LEGO: 4 conclusies

- Integraal samenwerken vraagt om een heldere samenwerkingsstructuur, tijd, vaardigheden en gezamenlijke visie.
- Veel kennis is beschikbaar, echter niet altijd goed bruikbaar, onvoldoende integraal en lastig vindbaar.
- Behoeft aan 'evidence based' praktijkvoorbeelden, inzicht in effecten en handvatten voor verankeren van gezondheid in omgevingsvisies en -plannen.
- Private partijen uit het ruimtelijke domein hebben behoefte aan nieuwe samenwerkingen, experimenteerterruimte en 'evidence based' praktijkvoorbeelden.

LEGO

Bouwstenen voor
Leefomgeving en
Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken
(pag. 3 - 7)

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden

Conclusie
behoefte private partijen

Methode

Conclusie integraal samenwerken

Integraal samenwerken vraagt om een heldere samenwerkingsstructuur, tijd, vaardigheden en gezamenlijke visie

Veel landelijke, regionale en lokale actoren werken vanuit verschillende aandachtsgebieden aan een gezonde leefomgeving. Een integrale samenwerking tussen actoren is cruciaal om te komen tot een gezonde leefomgeving. Daarnaast wordt de inbreng van burgers steeds belangrijker. De mate van integrale samenwerking verschilt nog sterk tussen gemeenten. Zowel tussen het eigen sociale en fysieke domein, als met (externe) organisaties.

Een goede integrale samenwerking vraagt om investeren in elkaar en in het proces. Bij ruimtelijke plannen en gebiedsontwikkeling is het fysieke domein in de 'lead', terwijl agendering van gezondheid in deze plannen juist vaak vanuit het sociale domein en de GGD plaatsvindt. De samenwerking tussen deze domeinen is echter nog niet vanzelfsprekend. Gezondheid wordt mede daardoor nog te weinig meegenomen in ruimtelijke plannen.

Samenvatting conclusie integraal samenwerken

- Veel actoren met eigen aandachtsgebied werken aan een gezonde leefomgeving;
- Fysieke domein in de 'lead' bij gebiedsontwikkeling;
- Een goede integrale samenwerking vraagt om investeren in jezelf, elkaar en in het proces;
- Draagvlak van het college van Burgemeester en Wethouders (B&W) en de gemeenteraad is een randvoorwaarde;
- Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving.

Gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Meer concreet is een gezonde leefomgeving een leefomgeving die:

- uitnodigt tot bewegen, spelen en sporten, en schoon en veilig is;
- fietsen, wandelen en openbaar vervoer -gebruik stimuleert en zorgt voor goede bereikbaarheid;
- er voor zorgt dat mensen elkaar kunnen ontmoeten;
- rekening houdt met de behoeften van de (toekomstige) bewoners en specifieke bevolkingsgroepen (kinderen, ouderen, chronisch zieken, gehandicapten, lagere inkomensgroepen);
- een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, bodem, externe veiligheid) heeft;
- voldoende groen, natuur en water en aandacht voor klimaatadaptatie heeft;
- gezonde en duurzame woningen heeft;
- een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte heeft;
- een gevarieerd aanbod aan voorzieningen (bijvoorbeeld woningen, scholen, winkels, cultuur, bedrijven, openbaar vervoersvoorzieningen, sport) heeft.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken
(pag. 4 - 7)

Conclusie

beschikbare kennis

Conclusie

praktijkvoorbeelden

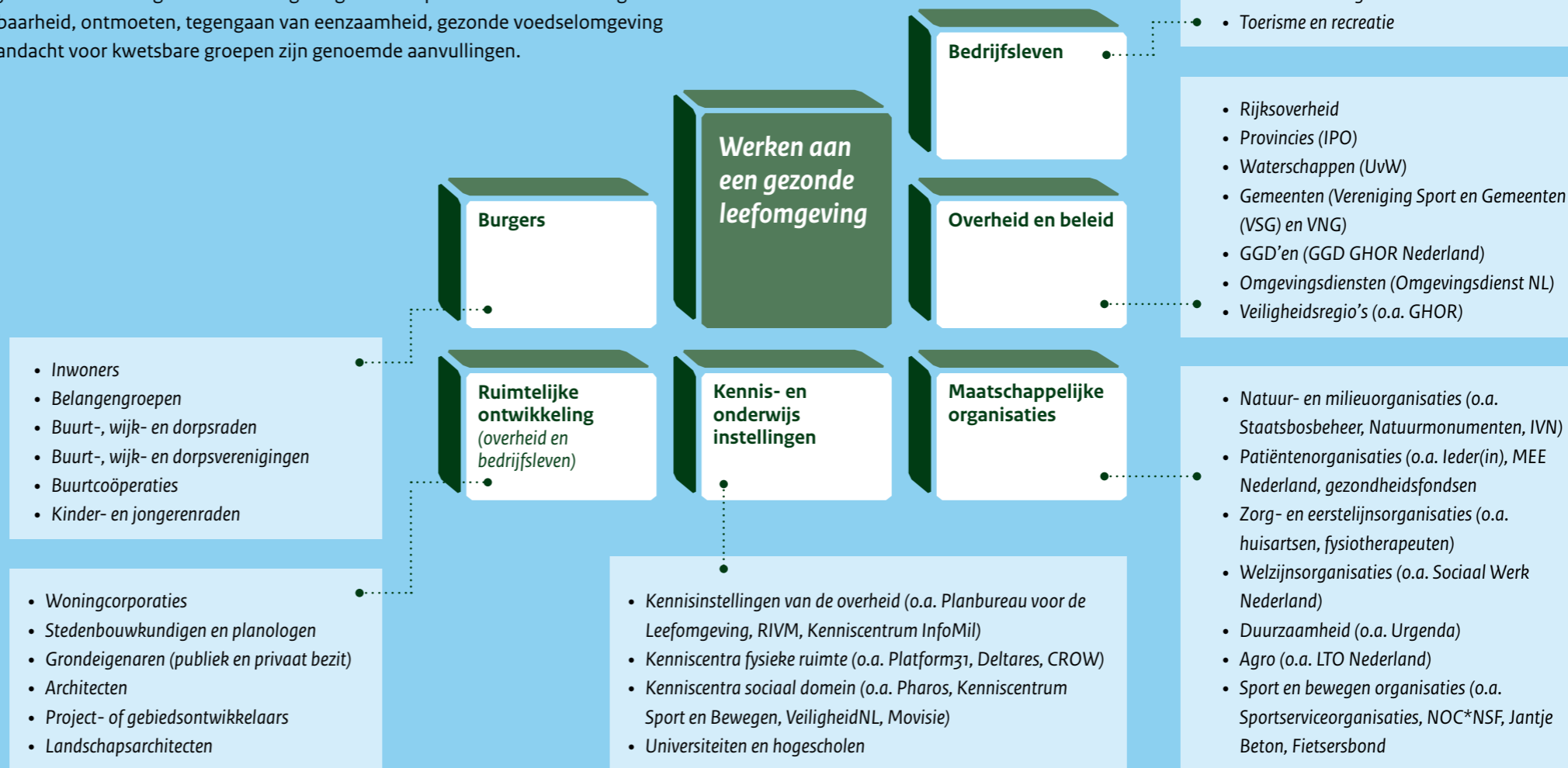
Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Veel actoren met eigen aandachtsgebied

Veel verschillende type actoren werken vanuit verschillende domeinen, visies, opdrachten, doelen, belangen en aandachtsgebieden aan een gezonde leefomgeving, zoals ruimtelijke ordening, milieu, sport en bewegen en mobiliteit. Per aandachtsgebied verschilt het netwerk van partners. De rol die actoren spelen, kan in elk project of elke ontwikkeling anders zijn. Een gezonde leefomgeving wordt breed opgevat, vanuit welbevinden, gezondheidsbescherming en -bevordering. De precieze definiëring en focus van een gezonde leefomgeving verschilt per actor en aandachtsgebied. Leefbaarheid, ontmoeten, tegengaan van eenzaamheid, gezonde voedselomgeving en aandacht voor kwetsbare groepen zijn genoemde aanvullingen.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken
(pag. 5 - 7)

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden

Conclusie
behoefte private partijen

Methode

Fysieke domein in de 'lead' bij gebiedsontwikkeling

Binnen een gemeente nemen de gemeenteraad en het college van Burgemeester en Wethouders (B&W) besluiten; bij de provincie zijn dat de gedeputeerden. Het fysieke domein van een gemeente is primair verantwoordelijk voor ruimtelijke plannen, dus ook voor de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Daardoor heeft dit domein relatief veel invloed bij de inrichting van de gezonde leefomgeving. Omdat samenwerking tussen het sociale domein en fysieke domein binnen de gemeente nog niet altijd vanzelfsprekend is, staat gezondheid bij het omgevingsbeleid nog onvoldoende op het netvlies.

Niet alleen ambtenaren ('adviseurs') oefenen invloed uit op het beleid van de gemeenteraad en B&W, ook andere actoren. De actoren (zie afbeelding pagina 4) hebben verschillende rollen en beïnvloeden het gemeentelijke beleid vanuit hun eigen aandachtsgebied. De GGD zit, als adviseur van de gemeente, dikwijls nog niet tijdig aan tafel omdat zij daarvoor onvoldoende capaciteit hebben, maar ook omdat ze bij het fysieke domein van gemeenten nog niet altijd voldoende in beeld zijn.

Een goede integrale samenwerking vraagt om investeren in jezelf, elkaar en het proces

Samenwerken aan een gezonde leefomgeving vraagt, zowel op landelijk, regionaal als op lokaal niveau, om een integrale blik, elkaar leren kennen, het vermogen om je in te kunnen en willen leven in elkaars belangen. Het vraagt om een gedeelde visie en concrete doelen, vertrouwen, elkaars taal kunnen spreken en om helderheid over rollen en verantwoordelijkheden. Er gebeurt al veel rond het werken aan een gezonde leefomgeving. Het gaat om het versterken en structureel maken van de samenwerking binnen de organisatie (over de domeinen heen) en het uitbreiden van bestaande netwerken met nieuwe contacten buiten de organisatie. Daarvoor zijn een cultuuromslag, ontschotting tussen domeinen en aandacht voor het inrichten van het samenwerkingsproces nodig. Dat kost tijd, terwijl de capaciteit daarvoor vaak niet voldoende aanwezig is. Op landelijk niveau vraagt het om interdepartementale ondersteuning.

Belangenorganisatie: "Het proces is belangrijk en afspreken wie doet wat. De rollen van iedereen moeten duidelijk zijn en de kennis moet verspreid worden."

Voor integrale samenwerking zijn de volgende competenties en vaardigheden nodig:

- Gemeenten geven aan vaardigheden nodig te hebben voor het verkrijgen van een gedeelde ambitie en visie. Daarnaast zijn vaardigheden nodig om te komen tot een win-win situatie voor verschillende domeinen (belangenafweging). Ook benoemen de ondervraagden dat heldere communicatie met burgers en belangenorganisaties belangrijk is en vaardigheden voor goed opdrachtgeverschap richting bijvoorbeeld adviesbureaus.
- GGD'en geven aan vaardigheden te willen versterken om hun rol goed te pakken, het project goed aan te sturen en gezondheid tijdig op tafel te krijgen en houden.

Een gezonde leefomgeving kan worden bereikt:

- via een breed gedragen ambitie van B&W en andere stakeholders, waarbij gezondheid en een gezonde leefomgeving centraal staan (bijvoorbeeld gemeente Utrecht).
- door specifieke inzet op losse thema's van de gezonde leefomgeving, zoals beweegvriendelijke leefomgeving, waarbij lopen en fietsen wordt gestimuleerd.
- door gezondheid te verbinden met andere thema's, zoals de energietransitie.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken
(pag. 6-7)

Conclusie

beschikbare kennis

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Gemeente: *“Maar wat volgens mij goed werkt is om aan te haken op combinatievoordelen. Bijvoorbeeld groen en water, hittestress, ecologie en allerlei sociale doelstellingen. Dat is heel erg verweven met gezondheid. Dus vaak boek je wel successen op andere vlakken daarbij die beter meetbaar zijn. Dus dat is ook een beetje strategie om het makkelijker voor elkaar te krijgen. Bijvoorbeeld een programma dat heet ‘iedereen doet mee’ gaat over inclusie. Daar zit ook een gezondheidsaspect in. Een ander aspect is hittestress, dat er minder ouderen sterven doordat er minder hitte op straat is. Meer groen is ook goed voor ecologie. Daar kun je een Wethouder enthousiast mee maken met een heel breed spectrum aan voordelen of kansen.”*

Draagvlak van het college van B&W en de gemeenteraad randvoorwaarde voor het inrichten van een gezonde leefomgeving

Om gezondheid een plek te geven in het ruimtelijk beleid, is draagvlak van B&W en de gemeenteraad nodig. Daarbij helpt informatie over de urgentie en inzicht in de impact en baten van een gezonde inrichting van de leefomgeving. De urgentie voor een gezonde leefomgeving neemt bij bestuurders ook toe, als eigen ambtenaren en externe actoren, zoals inwoners, dit onderwerp blijven agenderen.

Wat zien we in de pilots?

- Steeds vaker spelen bewoners en -verenigingen een rol bij een gezonde leefomgeving. In de wijk Assendorp in Zwolle, ondersteunt en faciliteert de gemeente bewoners met een mobiliteits-, groen- en energiemakelaar. In Hilversum denken bewoners actief mee bij de plannen rond een Groene Loper; in Breda bij de omvorming van een voormalig defensie-terrein naar een park.
- In Rotterdam wordt regenwater opgevangen en gebruikt voor besproeiing van groen, onder meer van het voetbalveld van Sparta. Dit project leverde talrijke leerpunten op, zoals welke partijen breng je samen, hoe betrek je bewoners, wanneer betrek je de GGD, welke kennis ontbreekt er?
- Gemeenten zoeken al naar mogelijkheden voor het combineren van budgetten van het fysieke en sociale domein, ter versterking van de continuïteit in de samenwerking en de slagkracht rond gezonde leefomgeving.
- Thema's als toegankelijkheid, bewegen, ontmoeten, groen en water komen terug in de pilots. Groen wordt aangelegd voor tegengaan hittestress en/of het bevorderen van ontmoetingen, sporten en spelen, lopen en fietsen. De mogelijke risico's op infectieziekten in relatie tot groen en water, zijn nog beperkt in beeld bij gemeenten.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken
(pag. 7 - 7)

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden

Conclusie
behoefte private partijen

Methode

Conclusie integraal samenwerken

Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving

Integraal samenwerken vraagt om een heldere samenwerkingsstructuur, tijd, vaardigheden en gezamenlijke visie.

Bouwstenen Nationaal (Rijk)

Korte termijn (2021)

- Scope gezonde leefomgeving aanscherpen en focus bepalen.
- Regionale en lokale partijen faciliteren om gezamenlijk vanuit een programmatische aanpak te werken aan een gezonde en groene leefomgeving (via bijvoorbeeld pilots).
- Aandacht voor rolverdeling en structurele samenwerking kennisinstellingen (vanuit fysieke en sociale domein).

Middellange termijn (2025 e.v.)

- Domeinoverstijgende samenwerkingsstructuur opbouwen op landelijke niveau en in verbinding met regionaal niveau.
- Kennisontwikkeling ten behoeve van sturing en organisatie van de samenwerking, zoals monitoren van maatregelen (zie conclusie 2).
- Interdepartementale opdrachtverlening om lokaal en regionale samenwerking over de domeinen heen te faciliteren.
- In stimuleringsregelingen voorwaarde samenwerking domeinen opnemen en gebruik maken van kennis die werkt.

Bouwstenen Regionaal / Lokaal

Korte termijn (2021)

- Organiseren van kennismaking en samenwerking binnen en tussen organisaties in fysieke en sociale domein. Ruimte en tijd realiseren om elkaar te leren kennen, vertrouwen op te bouwen en te experimenteren.

Middellange termijn (2025 e.v.)

- Versterken en opbouwen van regionale samenwerkingsstructuren tussen fysieke en sociale domein rond gezondheidsbevorderende en -beschermende leefomgeving, met aandacht voor rolverdeling.
- Deskundigheidsbevordering organiseren voor regionale professionals uit verschillende domeinen.
- Adviesrol verschillende adviseurs gezonde leefomgeving versterken door vergroten van capaciteit, vaardigheden en kennis.

LEGO

Bouwstenen voor
Leefomgeving en
Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis
(pag. 8 - 11)

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Conclusie beschikbare kennis

*Veel kennis is beschikbaar,
echter niet altijd goed bruikbaar,
onvoldoende integraal en lastig
vindbaar*

Kennis vormt een onmisbare basis in het werken aan een gezonde leefomgeving. Er is veel kennis beschikbaar over verschillende aspecten van de gezonde leefomgeving. Het aanbod aan kennis is in veel gevallen sectoraal georganiseerd, per thema. Integrale informatie over meerdere (multidisciplinaire) aspecten van een gezonde leefomgeving is beperkt beschikbaar. Bovendien is de aanwezige kennis in de praktijk vaak te abstract om lokaal of regionaal te kunnen gebruiken. Ook zijn de beschikbare data niet altijd op het juiste schaalniveau aanwezig. Zowel kennis als data zijn daardoor in die gevallen niet optimaal toepasbaar en bruikbaar. Sommige kennis en data zijn moeilijk vindbaar, omdat deze lokaal beheerd worden en/of versnipperd zijn over verschillende organisaties en websites.

Met **kennis** bedoelen we de wetenschappelijke en praktische onderbouwing (zoals informatie, data, handelingsperspectief, instrumenten, interventies en maatregelen) die nodig is voor de inrichting van een gezonde leefomgeving, bijvoorbeeld om afwegingen te maken, om te komen tot bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak, om samen te werken en participatie goed te organiseren.

Integrale kennis is kennis die meerdere thema's omvat en die in de praktijk onderling invloed op elkaar hebben (zoals bijvoorbeeld gezondheidsbevordering, sport en bewegen, milieu, infectieziekten en toegankelijkheid gehandicapten).

Ondersteuning is gericht op het uitdragen, verspreiden en gebruiken van kennis. Het gaat om websites, producten zoals e-magazines en factsheets, netwerkbijeenkomsten, leerkringen, webinars en advies-op-maat-trajecten en opleidingen voor het aanleren van vaardigheden.

Samenvatting conclusie beschikbare kennis

- Veel kennis is thematisch of sectoraal, onvoldoende integraal.
- Veel kennis is abstract en te weinig concreet; data hebben niet het juiste schaalniveau.
- Kennis en data niet altijd vindbaar.
- Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis
(pag. 9 - 11)

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Veel kennis is thematisch of sectoraal, onvoldoende integraal

Veel kennis over een gezonde leefomgeving is beschikbaar, maar dan vooral thematisch of sectoraal. De huidige beschikbare kennis bestaat onder meer uit werkingsmechanismen, effectrelaties, data, cijfers, handelingsperspectieven, instrumenten, interventies en maatregelen. Ook is kennis aanwezig over samenwerken met verschillende stakeholders, en over participatie met burgers. Echter, de kennis en informatie is vaak sectoraal georganiseerd op verschillende websites en platforms (zowel in het sociale als fysieke domein). Daardoor is er veel versnippering en mist integraliteit. Vooral de kennis over infectieziekten in de leefomgeving is onvoldoende beschikbaar.

Beperkt aanwezig is informatie over grootschaliger en complexere ruimtelijke inrichtingsvraagstukken die raakvlakken hebben met gezondheid, zoals op energietransitie, verstedelijking en klimaatverandering.

Ondervraagden geven aan dat zij behoefte hebben aan:

- Meer kennis over de verbinding tussen thema's en sectoren, win-winsituaties en slimme financiële constructies;
- Inzicht in maatregelen ten behoeve van gezondheid, die in het fysieke domein (financieel) haalbaar, uitvoerbaar en makkelijk toepasbaar zijn;
- Meer kennis en instrumenten over samenwerken en participatie;
- Data en kennis op buurt- en wijkniveau.

In het onderwijs voor professionals komt de relatie tussen gezondheid en leefomgeving beperkt voor. Daardoor zijn de (wetenschappelijke) inzichten hierover vaak niet bekend bij ruimtelijke professionals die werken aan het ontwerpen en inrichten van een gezonde leefomgeving. Andersom zijn ontwerpprincipes en ruimtelijke processen onvoldoende bekend bij gezondheidsprofessionals.

Universiteit: “De aanwezige kennis staat allemaal op websites en in boeken, maar er zijn een aantal dingen die moeten gebeuren. Betere en makkelijke communicatie en niet in vakjargon. Want dan haken mensen gewoon af. En ook gebruik maken van visuele communicatie zoals landschapsarchitecten doen. En dit thema ook meenemen in de opleiding van mensen, van planners tot ontwerpers. Dit soort kennis dat je jonge mensen meegeeft meer in de beroepspraktijk toepassen zodat het met de papepel ingegoten wordt.”

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis
(pag. 10 - 11)

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Veel kennis is abstract en niet concreet; data hebben niet het juiste schaalniveau

De beschikbare kennis is vaak te abstract en theoretisch, en houdt onvoldoende rekening met de context. Ondervraagden vinden het daardoor niet concreet en praktisch toepasbaar genoeg. De huidige informatie is beknopt, met weinig uitgewerkte voorbeelden, en te weinig aandacht voor het verbinden van vraagstukken. Makkelijk toepasbare instrumenten in het planproces ontbreken, waarin bijvoorbeeld de leefomgeving in beeld wordt gebracht of maatregelen kunnen worden afgewogen. Ook missen de ondervraagden informatie over de vertaling van maatregelen naar gezondheid en maatschappelijke kosten-en-baten.

Beschikbare data zijn vaak niet concreet genoeg voor bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling op buurt- of wijkniveau. Ook zijn data niet altijd actueel. De ondervraagden gebruiken veel lokale databronnen, en weten daarmee niet altijd goed welke landelijke databases beschikbaar zijn.

De beschikbare data zijn vaak lastig te duiden voor leken/gebruikers van deze data: hoe vertaal je deze data naar de lokale context? Hoe kunnen ze een rol spelen bij de uitvoering? Wat betekenen deze precies voor gezondheid? Bijvoorbeeld: meet- en modelleerdata bevatten veel aannames en onzekerheden, waardoor er voorzichtig moet worden omgegaan met het gebruik hiervan. Om data te kunnen gebruiken, zijn duidingsvaardigheden nodig en is vertaling naar eigen context noodzakelijk, ook in co-creatie met burgers en stakeholders. Daarnaast is het nodig om data over verschillende thema's te kunnen combineren.

Gemeente: *“Wij werken met de gezondheidsmonitor van de GGD. En ook met Gezondheid in kaart, en met de factsheets van de GGD. Dat geeft onvoldoende kennis. Dat zit ‘m op het schaalniveau. Wij zouden meer op wijkniveau gegevens willen hebben, en daar hebben we niet genoeg gegevens van. En ook is wat we hebben verouderd.”*

Kennis en data niet altijd vindbaar

De versnipperde kennis en data zijn moeilijk vindbaar. Kennis en data worden op verschillende plekken ontsloten voor ‘eigen’ doelgroepen. De ondervraagden maken vooral gebruik van kennis, data en ervaringen uit het eigen netwerk of regio. Deze kennis wordt veelal geput uit de ervaring van lokale stakeholders, en wordt niet altijd opgeschreven. Gemeenten en andere lokale actoren maken veel gebruik van regionale kennisbronnen en het eigen netwerk (GGD, omgevingsdienst en veiligheidsregio). Data over de meeste milieuthema's is aanwezig, maar vaak gericht op één afgebakend thema. Deze data worden ontsloten via verschillende websites, waardoor ze, volgens ondervraagden, lastig te vinden zijn.

Wat zien we in de pilots?

- In een project waar groen een belangrijke rol speelt, wordt kennis over plantensoorten, beheer en dergelijke, sectoraal gezocht, en vaak gevonden in het eigen netwerk.
- Een GGD wil graag een document meegeven aan gebiedsontwikkelaars met concrete adviezen over hoe te komen tot een gezonde leefomgeving. Bijvoorbeeld: hoeveel leefruimte of groen is per inwoner nodig.
- Een gemeente heeft behoefte aan snellere, gebruiksvriendelijkere tools om de effecten van leefomgeving op gezondheid te duiden ten behoeve van agendasetting en in te zetten maatregelen.
- Veel kennis en data komen bij gemeenteambtenaren uit het eigen netwerk.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis
(pag. 11 - 11)

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Conclusie beschikbare kennis

Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving

Veel kennis is beschikbaar, echter niet altijd goed bruikbaar, onvoldoende integraal en lastig vindbaar.

Bouwstenen Nationaal (Rijk)

Korte termijn (2021)

- Landelijk kennisportaal dat bruikbare en actuele informatie, thema's en data in samenhang zichtbaar maakt en deelt. Voor diverse doelgroepen variërend van bewoners, ambtenaren, bestuurders tot private partijen.
- Kennisinstructuur bouwen waarin Rijk, kennisleveranciers en kennisvragers samenwerken.
- Inzichtelijk maken van de urgentie voor het werken aan een gezonde leefomgeving en win win maatregelen.
- (Door)ontwikkeling van instrumenten om leefomgeving in beeld te brengen, maatregelen af te wegen of samen te werken, waaronder (maatschappelijke) kosten-batenanalyses.

Middellange termijn (2025)

- Verkenning naar witte vlekken in kennisbasis gezonde leefomgeving, met een focus op specifieke onderbelichte thema's (zoals infectieziekten en integrale kennis op gezondheid).
- Inzetten op verzamelen, ontsluiten en gebruik maken van integrale data op wijk en buurtniveau.
- Versterken aandacht voor gezonde leefomgeving in onderwijs voor professionals.

Bouwstenen Regionaal / Lokaal

Korte termijn (2021)

- Kennis ophalen uit de regio en verbinden met landelijke kennis; samen leren wat werkt in een landelijk lerend netwerk.
- Kennis delen op verschillende on- en offline manieren, zoals in bijeenkomsten en praktische producten.

Middellange termijn (2025)

- Kennisinstituten, zoals RIVM, draaien mee in regionale netwerken rond gezondheid en leefomgeving.

LEGO

Bouwstenen voor
Leefomgeving en
Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden
(pag. 12 - 14)

Conclusie
behoefte private partijen

Methode

Conclusie praktijkvoorbeelden

Behoeftte aan ‘evidence based’ praktijkvoorbeelden, inzicht in effecten en handvatten voor verankeren van gezondheid in omgevingsvisies en -plannen

Veel ondervraagden hebben behoefte aan praktijkvoorbeelden voor inspiratie en concreet inzicht in ‘wat werkt’ en ‘wat niet werkt’. Daarbij gaat het om het ontsluiten van kennis over hoe het proces verliep, welke partijen betrokken waren, welke interventies en maatregelen ingezet kunnen worden en wat de invloed was van specifieke omgevingsfactoren die een rol speelden. Deze praktijkvoorbeelden moeten structureel worden gemonitord, omdat zo nieuwe kennis ontstaat over de werkzame elementen en impact van een gezonde leefomgeving. Daarnaast is er behoefte aan handvatten om gezondheid steviger te kunnen verankeren in omgevingsvisies en -plannen.

Samenvatting conclusie praktijkvoorbeelden

- Behoeftte aan ‘evidence based’ praktijkvoorbeelden.
- Behoeftte aan inzicht in effecten van maatregelen.
- Behoeftte aan handvatten voor verankeren van gezondheid in omgevingsvisies en -plannen.
- Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving.

Behoeftte aan ‘evidence based’ praktijkvoorbeelden

In de huidige situatie wordt vaak lerenderwijs gewerkt aan een gezonde leefomgeving. Daarbij zijn de gebruikte voorbeelden afkomstig van landelijke organisaties, maar vaker nog uit het netwerk van de betrokken professionals. Het werken aan een gezonde leefomgeving wordt vergemakkelijkt als er meer ‘evidence based’ praktijkvoorbeelden beschikbaar zijn. Voorbeelden waarvan het werkingsmechanisme inzichtelijk is en die zich ook in de praktijk bewezen hebben. Daarvoor is een meer structurele monitoring en evaluatie van deze praktijkvoorbeelden nodig. Spanningsveld is daarbij wel dat het werken aan een gezonde leefomgeving altijd maatwerk is, en mede afhankelijk is van de lokale of regionale context.

Adviseur gebiedsontwikkeling: “Iedereen is op zoek naar goede voorbeelden. Maar het gaat wel echt om voorbeelden die ook ‘evidence based’ zijn en dat is best wel een zoektocht. Je moet dan een platform hebben waar al die voorbeelden bij elkaar komen. En of dat dan fysiek of digitaal is, dat vind ik eigenlijk helemaal niet zo relevant. Wat dat betreft ben ik blij dat zo iets als het kenniscentrum gezond stedelijk leven in het leven is geroepen. Want ik zie dat daar de voorbeelden bij elkaar komen en dat we daar ‘design principles’ uit kunnen halen. Dat zijn principes waarvan we zeker weten dat we die toepassen in gebiedsontwikkelingen, met bewoners, met ontwikkelaars, met bouwers.”

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis

Conclusie

praktijkvoorbeelden
(pag. 13- 14)

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

Kennisinstituut: “Omgeving is contextafhankelijk op lokaal niveau. Het is daarom belangrijk om steeds in beeld te brengen wanneer iets werkt en wanneer niet. Er moet steeds meer gewerkt worden met kort-cyclisch beleid en dan steeds na elke etappe leren van de ervaringen. Maar dat gebeurt te weinig. Gedegen onderzoek moet onderdeel zijn en blijven van het project.”

Behoeftte aan inzicht in effecten van maatregelen

Om de effecten van interventies en maatregelen meetbaar te maken, zijn eenduidige en integrale indicatoren nodig die de gezonde leefomgeving in kaart kunnen brengen. De ruimtelijke en sociale context van een buurt of gemeente is mede bepalend voor de potentiële gezondheidswinst. Lokale en regionale actoren willen bovendien graag de haalbare gezondheidswinst kunnen kwantificeren of onderbouwen, en inzicht hebben in kosten en baten van maatregelen. Dit helpt bestuurders en professionals om in (vervolg)projecten goede afwegingen te kunnen maken.

Belangenorganisatie: “Je moet voortdurend de ervaringen volgen om in beeld te krijgen welke knelpunten er zijn en welke dingen werken. Monitoring is hierin belangrijk, zodat je je interventie tijdig kunt bijstellen. Niet zomaar een beeldbank opzetten aan voorbeelden. Het zegt niks als er veel voorbeelden zijn. Het is goed om de succesfactoren te duiden. Hoe haal je de goede ingrediënten eruit.”

Behoeftte aan handvatten voor verankeren van gezondheid in omgevingsvisies en -plannen

GGD'en en diverse gemeenten willen gezondheid een plek geven in de uitwerking van omgevingsvisies en -plannen. Hiervoor zijn instrumenten nodig die bijvoorbeeld de meerwaarde van een gezonde inrichting in beeld kunnen brengen. Het gaat dan om planregels die zorgen voor een concretisering van de gezondheidsambities uit de visie of om juridische handvatten die bijdragen aan de borging van gezondheid in het ruimtelijk domein.

Aandachtspunt is dat vooral de ‘zachtere waarden’ (gezondheidsbevordering) voor de leefomgeving, zoals beweegvriendelijkheid, groen en sociale cohesie, moeilijker zijn te kwantificeren, dan ‘hardere waarden’ zoals luchtverontreiniging of verkeersveiligheid. Vaak spelen ook kwalitatieve aspecten een rol, bijvoorbeeld veiligheid of aantrekkelijkheid. Door burgers te betrekken bij de ruimtelijke planvorming en gebruik te maken van verschillende manieren van monitoren, zoals een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve methoden, is het mogelijk om waardevolle informatie te krijgen over gezondheidsbevordering bij de inrichting van een gezonde leefomgeving.

Wat zien we in de pilots?

- Regio Brabant heeft behoefte aan het opzetten van real-time monitoring voor omgevingswaarden of gezondheid, om het beleid actueel te kunnen toetsen. Ook is er behoefte om vanuit een eenvoudig format een overall beeld te krijgen van het effect van interventies of maatregelen, liefst ook na een aantal jaren van uitvoering.
- In Hilversum is behoefte aan modellen van andere gemeenten die antwoord geven op concrete vragen (hoeveel voorzieningen nodig in een bepaald gebied) en aan voorbeelden van andere gemeenten over vergelijkbare trajecten (groene omgeving) als inspiratie.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden
(pag. 14 - 14)

Conclusie
behoefte private partijen

Methode

Conclusie praktijkvoorbeelden

Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving

Behoefte aan praktijkvoorbeelden, onderbouwing van effecten en handvatten voor verankeren van gezondheid in omgevingsvisies en -plannen.

Bouwstenen Nationaal (Rijk)

Korte termijn (2021)

- Bestaande 'evidence based' praktijkvoorbeelden' en inzichten over effecten en baten maatregelen bundelen en delen.
- Methode uitwerken voor monitoring en evaluatie van praktijkvoorbeelden en maatregelen voor een gezonde leefomgeving.
- Tools en handvatten (door)ontwikkelen om gezondheid, waaronder gezondheidsbevordering, mee te kunnen nemen in omgevingsvisies en -plannen (planregels).

Middellange termijn (2025)

- Structurele monitoring en evaluatie van praktijkvoorbeelden.
- Ontwikkelen van regelgeving en instrumentarium om zachte waarden goed mee te nemen.

Bouwstenen Regionaal / Lokaal

Korte termijn (2021)

- Ophalen en uitwisselen praktijkvoorbeelden.

Middellange termijn (2025)

- Monitoring en evaluatie als standaard onderdeel van projecten.
- Gemeente, GGD en adviesbureaus benutten inzichten uit 'evidence based' praktijkvoorbeelden.

LEGO

Bouwstenen voor
Leefomgeving en
Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden

Conclusie
behoefte private partijen
(pag. 15 - 18)

Methode

Conclusie behoefte private partijen

Private partijen uit het ruimtelijke domein hebben behoefte aan nieuwe samenwerkingen, experimenteerruimte en 'evidence based' praktijkvoorbeelden

Private partijen uit het ruimtelijke domein zijn belangrijke spelers om te komen tot een gezonde leefomgeving. Hun behoefte is om anders en beter samen te werken met het sociale domein, burgers en de wetenschap. Ook willen ze meer ruimte krijgen voor experimenten en meer inzicht krijgen in 'evidence based' praktijkvoorbeelden. Daarbij gaat het over procesverloop, betrokken partijen, ingezette interventies en maatregelen, en de invloed van specifieke omgevingsfactoren.

Samenvatting conclusie behoefte private partijen

- Private partijen nemen gezondheid niet vanzelfsprekend mee in ruimtelijk ontwerp.
- Private partijen hebben behoefte aan nieuwe en betere samenwerking met het sociale domein, burgers en de wetenschap.
- Behoeften van private partijen zijn divers: van experimenteerruimte tot aan 'evidence based' praktijkvoorbeelden.
- Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving.

Private partijen nemen gezondheid niet vanzelfsprekend mee in ruimtelijk ontwerp

Private partijen uit het ruimtelijke domein bestaan uit een divers gezelschap van marktpartijen, zoals (landschaps)architecten, stedenbouwkundigen, ontwikkelaars en adviesbureaus. Een belangrijke taak is het (adviseren over) ontwerp en inrichten van de leefomgeving in opdracht van regionale en lokale overheden.

Voor private partijen vormen de wettelijke kaders en regelgeving de uitgangspunten in hun werk. Gezondheid is in een ruimtelijk ontwerp maar één van de vele thema's die aandacht behoeven, en wordt vaak niet expliciet benoemd. Omdat er voor 'zachtere waarden' (zoals groen en stilte, beweegvriendelijke omgeving en ontmoeten) geen wet- en regelgeving bestaat, blijkt het vaak lastig deze in gebiedsontwikkeling, vooral op plekken met een hoge ruimtedruk, overeind te houden. Het is daarom belangrijk dat deze zachte waarden goed verankerd worden in de gemeentelijke visies, programma's van eisen en voorwaarden voor de tenders/aanbestedingen. Daarvoor zijn handvatten nodig.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen
(pag. 16 - 18)

Methode

Projectontwikkelaar: *“Het begint met het wettelijk kader rondom milieu (bodem, geluid, vervuiling [is er nog niet echt], fijnstof, stikstof). Daar begint voor ons de ontwikkeling. Hoe zijn de condities op deze gebieden? Die wettelijke kaders vormen altijd het begin van een ontwikkeling. Pas daarna kom de gezondheidsbevorderende kant ter sprake en dat is dan ook een keuze die je kunt maken, naast eventueel andere keuzes. Preventie is in die zin echt een keuze, en die keuze zal echt niet overal geprioriteerd worden.”*

De belangen en werkwijze van private partijen verschilt van die van ambtelijke actoren. Voor private partijen zijn bijvoorbeeld vaak het winstoogmerk en de concurrentiepositie belangrijk. Dit kan op gespannen voet staan met de uitgangspunten van de gezonde leefomgeving. Ontwikkelaars zijn dan ook op zoek naar nieuwe financiële arrangementen en voorbeelden van businesscases op dit vlak. In een businesscase worden de kosten tegen de baten afgewogen. Prijsvragen en ‘challenges’ dagen private partijen uit om tot innovatieve oplossingen voor gezond ontwerp en inrichting van de leefomgeving te komen.

Stadsmaker: *“... ik denk dat gezondheid op allerlei manieren van waarde is voor partijen die daar beter van worden. Dat zijn dan partijen zoals de woningcorporaties, de zorgverzekeraars, gemeenten met de WMO. Daar zit natuurlijk ook een belangrijk deel van het geld en daarmee het verdienmodel. Zij verdienen aan het feit dat mensen gezonder zijn. Ik zoek de hele tijd naar de relaties daartussen. Wij creëren dus waarde, maar op de een of andere manier krijg ik dat geld niet erbij. Nou, daar zoek ik naar. Dat zijn financiële constructies waar je waardes en de kosten aan de andere kant bij elkaar gaat brengen...”*

Private partijen hebben behoefte aan nieuwe en betere samenwerking met het sociale domein, burgers en de wetenschap

Private partijen hebben behoefte aan een betere samenwerking met het sociale domein. Dit geldt vooral in wijken en buurten waar sociaal veel speelt, zoals in achterstandswijken. Er zijn diverse (semi)private organisaties die zich richten op het bieden van kennis en ondersteuning voor de samenwerking tussen het sociale en fysieke domein (zoals Pharos en Platform31).

Bij private partijen, zoals stedenbouwkundigen, is de GGD vaak niet of nauwelijks in beeld. Dit komt mede omdat de GGD niet altijd bij de opdrachtgever (veelal gemeenten of provincie) aan tafel zit. GGD'en willen graag meer interactie met ruimtelijke adviesbureaus, omdat ze merken dat hun instrumenten niet altijd (goed) gebruikt worden of dat uitkomsten van analyses met deze instrumenten verkeerd geïnterpreteerd worden.

Private partijen hebben behoefte aan meer interactie met burgers. Daardoor kunnen ze de leefomgeving zo ontwerpen en inrichten dat het burgers uitnodigt tot gezond gedrag. Voor samenwerking en interactie met burgers zijn diverse instrumenten ontwikkeld, zoals de GO! Methode en de Leefplekmeter.

Ook hebben private partijen behoefte aan meer samenwerking met wetenschappers. Deze samenwerking moet leiden tot ‘evidence based’ praktijkvoorbeelden en maatregelen, en meer inzicht in werkzame mechanismen om te komen tot een gezonde leefomgeving.

Stedenbouwkundige: *“GGD'en hebben vaak geen rol in dat soort projecten. Hoe opmerkelijk dat ook is. En soms heb je experts vanuit dat sociale domein, maar dat zit vaak heel erg vanuit de participatiekant. En minder aan de kennis van hoe kun je nu echt komen tot sociale structuurversterking in bepaalde gebieden. Daar mis ik nog wel de kennis om vanuit dat domein verder door te denken. Dat is namelijk erg van invloed op de kansrijkheid van interventies in die wijk.”*

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden

Conclusie
behoefte private partijen
(pag. 17 - 18)

Methode

Stedenbouwkundige: *“Sla de brug tussen wetenschap en ontwerp. Faciliteer die brug. Zet daarop in door middel van een experimentenprogramma. Die brug tussen de harde kant van wetenschap en de zachte kant van interventies, de leefwereld en bewoners. Daar een koppeling tussen, dat zou iedereen helpen.”*

Behoeften van private partijen zijn divers: van experimenteerruimte tot aan ‘evidence based’ praktijkvoorbeelden.

Private partijen hebben behoefte aan (meer) experimenteerruimte: ruimte om interventies en maatregelen, ontwerpen en nieuwe financiële arrangementen uit te proberen in living labs/proeftuinen, gericht op een gezond ontwerp en inrichting van de leefomgeving. Daarnaast hebben partijen behoefte aan een programma of een fonds die dat mogelijk maakt.

Verder hebben private partijen behoefte aan een platform met kennis, (‘evidence based’) praktijkvoorbeelden en open source data. Bij de data gaat het vooral om (GIS) data op wijk/buurniveau over de kwaliteit van de leefomgeving en gezondheid.

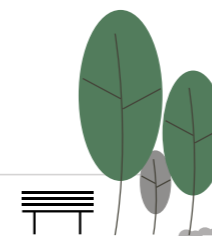
Tot slot willen deze partijen weten wat het effect van ruimtelijk ingrepen op de gezondheid is (bijvoorbeeld uitgedrukt in gezonde levensjaren), welke indicatoren hiervoor beschikbaar en bruikbaar zijn in de praktijk. Deze informatie is mede wenselijk voor kosten-baten analyses/businesscases, waarmee gezocht kan worden naar nieuwe vormen van financiering van gezond ontwerp. Er wordt aangedrongen op (real time) monitoring en evaluatie van praktijkvoorbeelden, al dan niet samen met burgers.

Projectontwikkelaar: *“Waar ik altijd naar op zoek ben is een stukje bewijslast. Je wilt de goed dingen doen en daarbij wil je graag onderbouwen wat het effect is van ingrepen, zowel qua gezondheidswinst als in economische zin. Je hebt de ruimte maar één keer beschikbaar en ook het geld kun je maar een keer uitgeven. Dus wil je weten dat dat wat je doet ook effect heeft.”*

Wat zien we in de pilots?

- In Dordrecht-de Staart is een breed spectrum van publieke en private partijen betrokken bij het samenwerken aan een gezondere wijk. Met behulp van de Groene Cirkel methode worden financiële geldstromen samengebracht en samen met bewoners ingezet. Deze samenwerking vraagt om proceskennis in het samenbrengen van het fysieke en sociale domein, ondersteund door burgerbetrokkenheid en wetenschap.
- In regio Brabant worden uiteenlopende private partijen ingezet voor advisering van gemeenten en provincie. Zo voert een consortium van TNO, Het PON & Telos momenteel een verkenning uit naar de gezonde leefomgeving in opdracht van het samenwerkingsverband ‘Gezonder Brabant’, waar ze o.a. kansen en knelpunten voor gezondheid en leefomgeving in kaart brengen op basis van kaartbeelden.
- Een ander voorbeeld uit Brabant is de procesbegeleiding en organisatie van bewonersavonden door private partijen rond een herstructurering van een voormalig defensie terrein naar een park in Breda. Dit gebeurt in samenwerking met de gemeente (ondersteuning, faciliteren) en GGD (ondersteuning, advisering).

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden

Conclusie
behoefte private partijen
(pag. 18 - 18)

Methode

Conclusie behoefte private partijen

Bouwstenen voor een gezonde leefomgeving

Private partijen uit het ruimtelijke domein hebben behoefte aan nieuwe samenwerkingen, experimenteerimte en 'evidence based' praktijkvoorbeelden.

Bouwstenen Nationaal (Rijk)

Korte termijn (2021)

- Bevorderen uitwisseling van (onderbouwde) kennis met private partijen.
- Zoeken, initiëren en organiseren van experimenteerimte, zoals proeftuinen, living labs challenges en prijsvragen ten behoeve van innovaties (onder andere rond financiële constructies).
- Werken aan wetenschappelijk onderbouwde kennis (onder andere kosten-batenanalyses) voor zachte waarden zoals groen en bewegen.
- Ontwikkelen van (samenwerkings)platform met kennis, ('evidence based') praktijkvoorbeelden en open source data.

Middellange termijn (2025 e.v.)

- Monitoring en evalueren van voorbeelden en maatregelen om te komen tot onderbouwing.
- Stimuleren van uitwisseling van kennis en ervaring van private partijen.

Bouwstenen Regionaal / Lokaal

Korte termijn (2021)

- Organiseren (en ondersteunen) samenwerking ruimtelijk en gezondheidsdomein rond uitvoeringsagenda NOVI, regiodeals en citydeals.
- Organiseren brede samenwerking publieke en private partijen rond Omgevingswet en lokale Preventieakkoorden.
- Monitoring impact ruimtelijke maatregelen en wat werkt en niet.

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis

Conclusie

praktijkvoorbeelden

Conclusie

behoefte private partijen

Methode

(pag. 19 - 21)

Methode

LEGO (bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid) brengt de integrale kennisbehoefte en ondersteuning in kaart van lokale en regionale organisaties die werken aan een gezondheidsbevorderende en -beschermende leefomgeving.

Daarvoor hebben we gebruikgemaakt van:

- behoeftepeiling;
- actorenanalyse;
- aanbodanalyse;
- vijf pilots.

Afbakening

- Focus van LEGO is op actoren die op het gemeentelijk niveau actief zijn, dat betreft met name ambtenaren vanuit het fysieke en sociale domein van de gemeente, de GGD en private partijen. Het veld is breder en diversiteit in praktijk is groot. Onder andere omgevingsdiensten, professionals infectieziekten en private partijen buiten het ruimtelijk domein zijn niet gesproken en verdienen aandacht in het vervolg.
- Gekozen is om te spreken over fysieke en sociale domein (zie kader bij de inleiding). Ander onderscheid dat in deze context vaak wordt gemaakt is het ruimtelijk en gezondheidsdomein.
- Bij spreken over een gezonde leefomgeving ligt de focus in LEGO op de fysieke inrichting van de openbare ruimte (woonomgeving) en in mindere mate op het aanbod, de activiteiten en de inzet van professionals om het gebruik van de gezonde inrichting te bevorderen.
- In LEGO zijn vijf voor VWS belangrijke thema's extra belicht in de behoeftepeiling, aanbodanalyse en pilots: gezondheidsbevorderende leefomgeving, sport en beweegvriendelijke leefomgeving, toegankelijkheid voor mensen met een handicap, milieugezondheid, infectieziekten.
- De aanbodanalyse heeft zich beperkt tot producten die bij het RIVM projectteam bekend waren over leefomgeving en gezondheid ('quickscan').

LEGO

Bouwstenen voor Leefomgeving en Gezondheid

Inleiding

Conclusie
integraal samenwerken

Conclusie
beschikbare kennis

Conclusie
praktijkvoorbeelden

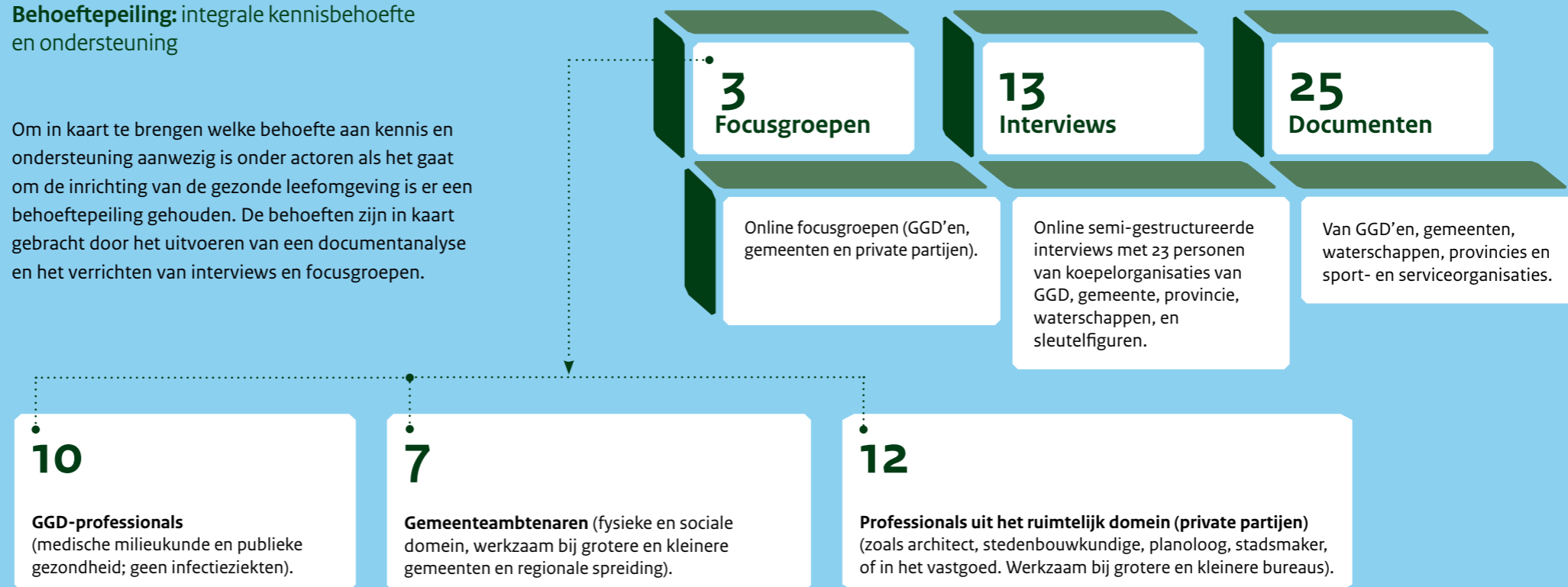
Conclusie
behoefte private partijen

Methode

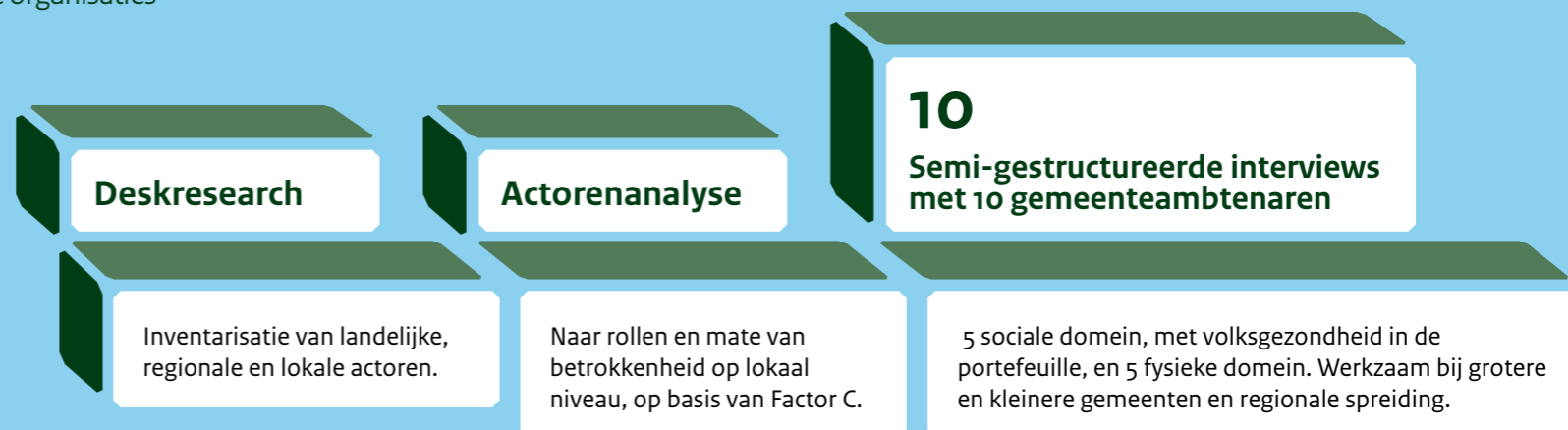
(pag. 20 - 21)

Behoeftetepeiling: integrale kennisbehoefte en ondersteuning

Om in kaart te brengen welke behoefte aan kennis en ondersteuning aanwezig is onder actoren als het gaat om de inrichting van de gezonde leefomgeving is er een behoeftetepeiling gehouden. De behoeften zijn in kaart gebracht door het uitvoeren van een documentanalyse en het verrichten van interviews en focusgroepen.

Actorenanalyse: lokale en regionale organisaties

LEGO

Bouwstenen voor
Leefomgeving en
Gezondheid

Inleiding

Conclusie

integraal samenwerken

Conclusie

beschikbare kennis

Conclusie

praktijkvoorbeelden

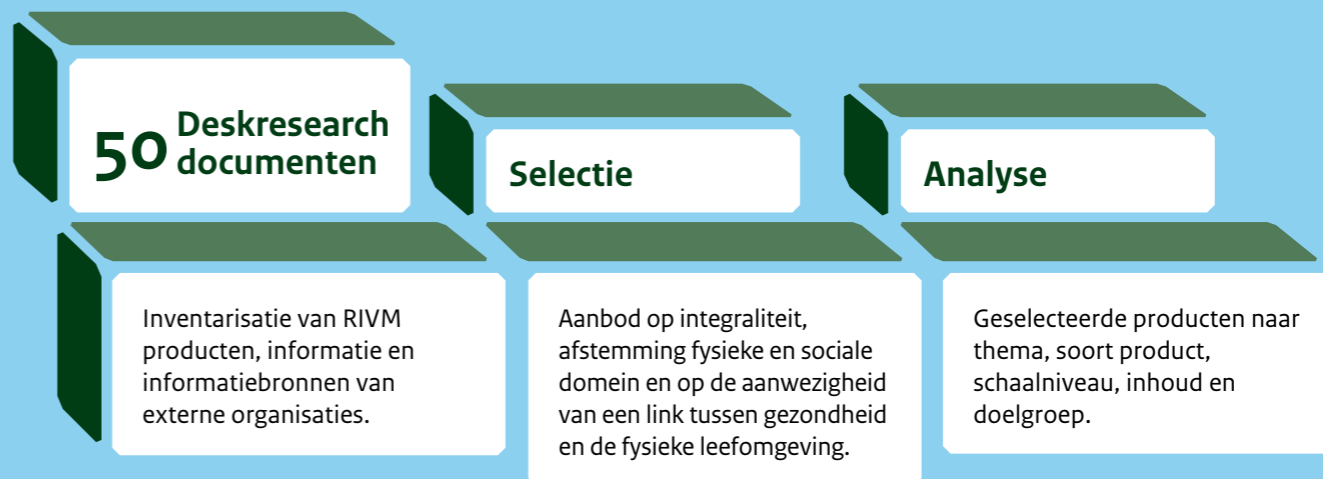
Conclusie

behoefte private partijen

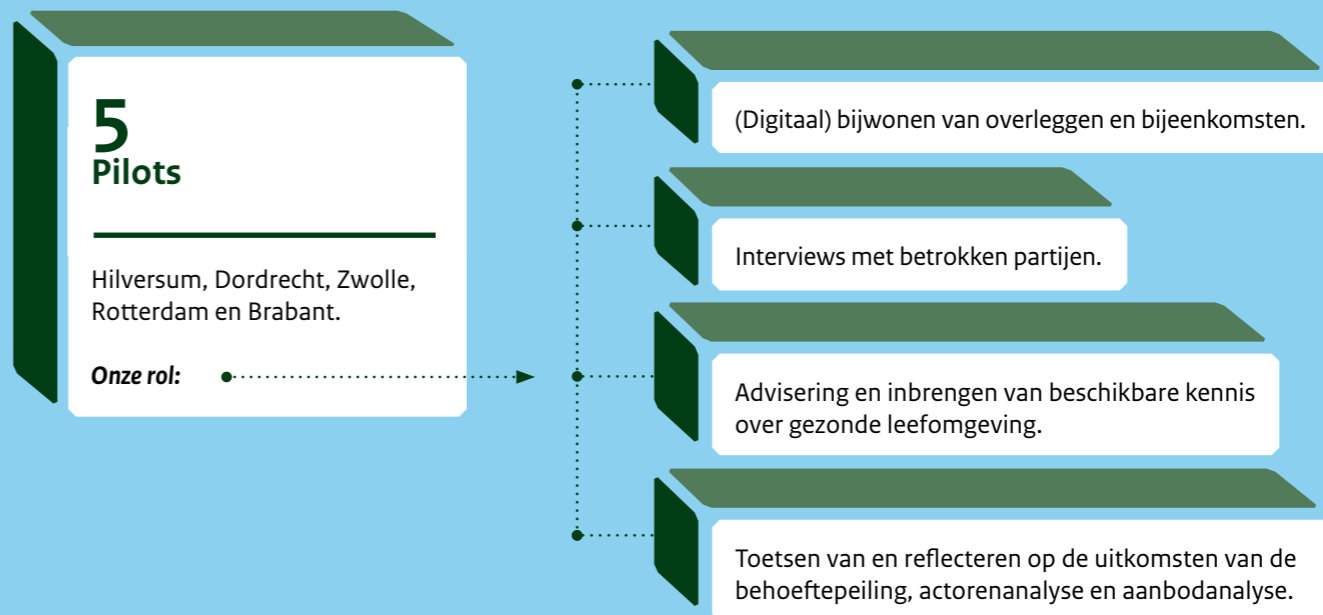
Methode

(pag. 21 - 21)

Aanbodanalyse: huidige aanbod van kennis en ondersteuning

Vijf pilots: kennisbehoefte in een lokale en regionale context

---

Danielle de Jongh | Frank den Hertog | Hanneke Kruize |
Fatima Arrahmani | Aletta Tholen | Annemiek van Overveld |
Karlien van den Hout | Myronne Heckmann | Ana Maria de Roda Husman

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor
Volksgezondheid en Milieu**
Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

Mei 2021

De zorg voor morgen begint vandaag